

Kalinčiaka na pozadí slovenského literárneho romantizmu a v kontextu s romantizmom poľským a najťt pro originálnu slovenské umélecké počiny miesto v romantizmu evropském. Celek buduje z množství dokumentárne vérohodných detailů, miniportrétů známých i méné známých osobností, pohledů na dílo Kalinčiakovo a dalších romantiků slovenských, českých a poľských, přičemž se mu vyprávění daří držet v rovině biografického eseje a memoárového stylu, navazující na vnitřní atmosféru osnovy materiálu, který Kalinčiak pod názvem *Vlastný životopis* napsal pro vydavatele almanachu Lipa Jozefa K. Viktorína. Hvišć — jak sám poznamenává v úvodu ke knize — k zobrazení tzv. vnějších faktorů spisovatelova vývoje, jež zkoumá literární historie, připojil rovněž plastický obraz vnitřních faktorů, které autorovo dílo ovlivňují. Sympatické, je, že slovenský badatel chystá další pokračování své práce, kterou by „autobiografickou monografií“ (zatím končící v roce 1856) dovedl do konce.

Ludvík Štěpán

SLOVNÍK CHARVÁTSKÉ LITERATURY

Leksikon hrvatske kniževnosti, nakl. Naprijed, Zagreb 1998, 599 s.

Současný překladatel, knihovník, osvětový pracovník, novinář, bibliograf, vydavatel, knihkupec, učitel, student, obyčejný čtenář i posluchač stále častěji vyhledává potřebné informace z různých technických, přírodovědných a humanitních vědních oborů v encyklopedických příručkách. Podávají totiž snadno dostupné stručné, výstižné, zhuštěné a zpravidla nejnovější údaje o daném autorovi, díle, události, věci, národu či národnosti ap., které by jinak musel často hledat ve všeobecných encyklopediích, bibliografiích, katalogích, antologiích, knihách a časopisech.

Před více než třemi desítkami let začalo tehdejší pražské nakladatelství Odeon vydávat slovníky spisovatelů jednotlivých národních literatur. Tyto základní životopisně-bibliografické příručky podávají stručný přehled dějin literatury a poskytují podstatné informace o životě a díle literárních tvůrců dané literatury od nejstarších dob do současnosti i o překladech jejich děl v češtině nebo slovenštině. Z balkánských slovanských literatur tak máme Slovník bulharských spisovatelů (1978) a Slovník spisovatelů Jugoslávie (1979).

V tehdejší SFR Jugoslávii vyšlo po roce 1945 několik podobných slovníků. Uveďme aspoň mj. nedokončený *Leksikon pisaca Jugoslavije*, dále *Adresar književnika i književnih prevodilaca* (1978 a 1983) a úplnější *Adresar pisaca Jugoslavije* (1986), který v abecedním řazení obsahuje kromě základních životopisných dat a literárního zaměření soupis díla 1669 autorů.

Skupina mladých charvátských literárních historiků Lada Čaleová, Dean Duda a Ivica Matičević v čele s Vlahem Bogišićem z Lexikografického ústavu Miroslava Krleži v Záhřebu si uvědomila, že dosavadní lexikografické příručky, jakými jsou např. *Enciklopedija Jugoslavije*, *Suvremeni pisci Hrvatske* nebo nedokončený *Hrvatski biografski leksikon* aj., nemohou zcela uspokojit stále rostoucí potřeby. Zejména zde dosud chyběla podobná příručka o charvátské národní literatuře.

Téměř šestisetstránkový „malý“ LEKSIKON HRVATSKE KNJIŽEVNOSTI chce existující „bílé místo“ zaplnit. Nabízí kvalifikované a ověřené informace o předmětu, hodnocení národní literatury, jejích druhů, období, děl a institucí literárního života. Obsahuje sto rozsahem stejných hesel, z nichž sedmdesát sedm zpracovává život a dílo nejvýznamnějších autorů (nikoli však, bohužel, literárních historiků a kritiků) narozených do roku 1948, zbytek tvoří tzv. souborná hesla, v nichž autoři pojednali o jednotlivých hlavních institucích, které systematicky pečují o literaturu nebo ji zkoumají (např. Spolek charvátských spisovatelů, Charvátská akademie věd a umění aj.), o obdobích (latinismus, středověké písenictví, realismus, moderna aj.) nebo literárních druzích

a žánrech (drama, román, novela, esej, cestopis apod.), dále např. o lidové slovesnosti, charvátském jazyce a písmu, o literární vědě aj.

Autoři zdůrazňují, že to není slovník charvátských spisovatelů, nýbrž lexikon charvátské literatury. Proto také výklad hesel vychází spíše z interpretačního než bibliografického klíče. Přáním autorů bylo, aby každé heslo podávalo v hlavních bodech jasný obraz o zpracovávaném tvůrci. Hesla jsou ilustrována buď autorovým portrétem nebo jiným obrazovým materiálem (reprodukce obálky knih ap.).

Nedílnou a velmi cennou součástí recenzovaného slovníku je pět rozsáhlých příloh: 1. Nezbytné informace o době vycházení, výstižná základní charakteristika obsahového zaměření, redakční složení a autorské zastoupení o téměř celé stovce charvátských literárních časopisů, které velmi usnadňují pochopení a interpretaci tzv. autorských hesel i termínů. Je to zdařilý pokus o syntetické lexikografické zpracování charvátského literárního periodického tisku. 2. Data narození (přestože jsou spolu s datem úmrtí uvedena u každého hesla) všech charvátských spisovatelů od roku 1200 do roku 1960, která jsou užitečná pro snadnější pochopení (neboť četná jména se objevují ve zpracovaných heslech) složitosti a celistvosti charvátského literárního vývoje. 3. Obdobnou cennou informativní funkci plní také data úmrtí tvůrců od 1268 do října 1997 (u některých autorů, např. u P. Šegedina, jsou však zachycena data úmrtí až do září 1998). 4. Vybraná odborná literatura poskytuje k jednotlivým obdobím (středověk, humanismus a renesance, barok atd. až po modernismus) na téměř šedesáti stranách (více než tisíc bibliografických jednotek) dostatečný přehled vydaných literárně historických knih, sborníků a studií v odborném tisku (je mezi nimi zastoupen např. také P. J. Šafařík dílem *Geschichte der südslavischen Literatur II. Illyrisches und kroatisches Schrift*, 1865). 5. Na více než dvaceti stranách jsou uvedeny vybrané knihy, sborníky a časopisecké stati o různých otázkách teorie literatury. Slovník uzavírají autoři, jejichž výběry vyšly ve velkolepých edicích *Století charvátské literatury* nebo *Pět století charvátské literatury* a vybraná recenzní vydání charvátských spisovatelů.

Do Slovníku charvátské literatury zařadili autoři rovněž několik dvojdomých či bilingválních autorů. První z nich je Ivo Andrić (1892–1975), který může svou činností a tvorbou z počátečního období patřit také do dějin charvátské literatury. Jinak však (ať už z jakýchkoli uměleckých nebo mimoliterárních důvodů) veškerým dalším dílem, které mu získalo světovou slávu, patří do dějin srbské literatury.

Druhý je bosensko-hercegovský básník Mak Dizdar (1917–1971), jehož charvátsky psaná tvorba je bytostně spjata s bosenskou kulturní tradicí, která se kontinuálně rozvíjela i po obsazení Bosny Turky. Dizdarovo básnické dílo však nesporně emancipovalo muslimské bosensství. Jeho bilingválnost by si proto rozhodně zasloužila podrobnější analýzy, aby se dospělo k objektivním závěrům.

Třetí je bilingvální, maďarsko-charvátský básník Petar Zrinski (Zrínyi Peter, 1621–1671). Zátlmco jeho činnost a skromné literární dílo je v námi recenzovaném slovníku hodnoceno jako zprostředkované a nijak významné, o jeho maďarském originále, jímž je epos jeho bratra Nikoly (Miklóse) Adriaí tengernek Syrenaia (1651), se mj. píše, že „Syrenaia je výjimkou v tehdejší maďarské literatuře“. Uvedený epos, v „němž poražení Maďaři morálně triumfují jako hrdinové spravedlivého boje s bezprávím“, je maďarskou literární historií chápán jako „jedno z největších děl v celé maďarské literatuře“.

Zmínili jsme se zde o teorii tzv. dvojdomých a bilingválních tvůrců proto, že se domníváme, že by její objektivní kritéria měla být důsledně uplatňována při hodnocení nejen charvátského, nýbrž balkánského literárního vývoje v dávné minulosti i v našem století.

Ivan Dorovský